

Odpor proti trestnímu příkazu

I. Ideálem kompenzace vazby je její započtení do trestu odnětí svobody. Tento ideál přitom musí mít státní orgány na paměti při každém rozhodování o vazbě i při rozhodování o započtení vykonané vazby do trestu odnětí svobody. Úvaha o možné výši uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody, do něž by vazba v budoucnu mohla být započtena, musí být přítomna při každém rozhodování o vazbě.

II. Jestliže byl soudem prvního stupně obviněnému uložen jiný než nepodmíněný trest odnětí svobody a další pokračování trestního stíhání je závislé výlučně na vůli obviněného, neboť státní zástupce proti takovému rozhodnutí nepodal opravný prostředek, a jediný úkon trestního řízení, kterému by se měl obviněný podrobit, je pouze doručení tohoto rozhodnutí, je vazba zcela vyloučena. V takovém případě není přípustné ani vydání příkazu k zatčení ani konání vazebního zasedání.

III. Vazba ani hrozba vazbou nesmějí být prostředkem k doznání obviněného. Vzdání se práva na podání opravného prostředku proti odsuzujícímu rozhodnutí je přitom svojí povahou také přijetím viny. Úkolem všech orgánů činných v trestním řízení je dbát na to, aby všechny procesní kroky obviněného byly činěny svobodně a bez jakéhokoliv nátlaku. Soud rozhodující o vazbě je povinen dbát na to, aby ani implicitně nebyla obviněnému naznačována souvislost mezi doznáním, případně vzdáním se opravného prostředku, a vazbou, neboť i toliko implicitní přítomnost takového nátlaku orgánů činných v trestním řízení zakládá porušení práva obviněného podle čl. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Je-li v důsledku neoprávněné hrozby vazbou zbaven obviněný svého práva na projednání jeho trestní věci v hlavním líčení před soudem, dojde k porušení jeho práv podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jakož i podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť je tím připraven o veřejné, kontradiktorní a spravedlivé projednání své věci v přiměřené lhůtě před nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který by rozhodl o oprávněnosti jeho trestního obvinění.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 4284/18 ze dne 3.3.2020)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele S. J. L. V. L., zastoupeného Mgr. S.F.K., advokátkou, sídlem P., proti postupu Obvodního soudu pro Prahu 5 v řízení sp. zn. 2 T 114/2018, který spočíval v odmítnutí odporu proti trestnímu příkazu jako podanému opožděně, za účasti Obvodního soudu pro Prahu 5, jako účastníka řízení, a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 5, jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že obvodnímu soudu pro Prahu 5 se zakazuje pokračovat v porušování základních práv stěžovatele na soudní ochranu, na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti, na spravedlivý proces a na odvolání v trestních věcech zakotvených v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v čl. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, spočívajícím v nenařizení hlavního líčení ve věci vedené pod sp. zn. 2 T 114/2018. Obvodnímu soudu pro Prahu 5 se příkazuje nařídit hlavní líčení ve věci vedené pod sp. zn. 2 T 114/2018.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu

1. Ústavní stížností dle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") se stěžovatel domáhal konstatování, že postupem uvedeným v záhlaví došlo k porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), jakož i čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

2. Ústavní soud si za účelem posouzení důvodnosti ústavní stížnosti vyžádal spis vedený u Obvodního soudu pro Prahu 5 (dále jen "obvodní soud") pod sp. zn. 2 T 114/2018. Z něj zjistil, že stěžovatel byl na základě trestního příkazu ze dne 25. 7. 2018 vydaného obvodním soudem odsouzen pro přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v délce tří měsíců, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu dvanácti měsíců. Poškozená V. N. byla se svým nárokem odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Uvedeného přečinu se měl stěžovatel dopustit tak, že své tehdejší přítelkyni V. N. při dvou příležitostech odcizil její platební kartu a celkem z této karty vybral částku ve výši nejméně 50 876 Kč. Obvodní soud vydal dne 24. 9. 2018 příkaz k zatčení stěžovatele, neboť stěžovateli nebylo možno doručit trestní příkaz, který byl v jeho věci vydán. Stěžovatel byl na základě uvedeného příkazu k zatčení dne 30. 10. 2018 zatčen a v průběhu vazebního zasedání, které bylo v návaznosti na jeho zatčení nařízeno a v jehož průběhu byl stěžovateli trestní příkaz doručen, se stěžovatel vzdal práva odporu a výslovně vyjádřil, že si nepřeje, aby v jeho prospěch podaly odpor i jiné oprávněné osoby. Trestní příkaz tak nabyl ihned právní moci, neboť státní zástupce, jemuž byl tento trestní příkaz doručen již dne 26. 7. 2018, ve lhůtě odpor nepodal.

3. Stěžovatel následně přesto podal dne 6. 11. 2018 proti trestnímu příkazu ze dne 25. 7. 2018 č. j. 2 T 114/2018-130 odpor, který byl však samosoudkyní obvodního soudu vyhodnocen jako podaný opožděně, neboť stěžovatel se v rámci vazebního zasedání dne 30. 10. 2018 výslovně práva na podání odporu vzdal. Uvedené stanovisko obvodního soudu samosoudkyně sdělila právní zástupkyni stěžovatele svým přípisem ze dne 3. 12. 2018 č. j. 2 T 114/2018-166.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel uvádí, že je belgické národnosti a od ledna 2018 žije v P., je zaměstnán jako manažer u obchodní společnosti X. Stěžovatel neovládá český jazyk a nemá žádné zkušenosti se systémem trestního řízení ani v Belgii ani v České republice. V průběhu vazebního zasedání, kdy mu byl doručen trestní příkaz, nebyl zastoupen obhájcem a skutečností, které mu byly sděleny, fakticky neporozuměl.

5. Přestože k vazebnímu zasedání, během kterého byl stěžovateli doručen trestní příkaz, byl přibrán tlumočnický do jazyka francouzského a tento tlumočnický měl stěžovateli tlumočit průběh vazebního zasedání, včetně obsahu trestního příkazu a jeho poučení, stěžovatel uvádí, že z obsahu tlumočení během vazebního zasedání pochopil, že pokud podepíše vzdání se práva na odpor, bude moci odejít a vrátit se do práce, v opačném případě bude nařízena vazba. Vzhledem ke stresu a šoku, v jakém se v tu chvíli stěžovatel nacházel, i z obavy ze ztráty zaměstnání, souhlasil stěžovatel se vzdáním se práva na odpor. Neznalý institutu trestního příkazu v trestním řízení stěžovatel netušil, že svým úkonem zamezí možnosti jakéhokoliv projednání věci před soudem.

6. Stěžovatel uvádí, že stojí o právo na projednání své trestní věci v hlavním líčení, což mu však obvodní soud svým postupem znemožnil, když označil jeho odpor za opožděný. Stěžovatel by v rámci hlavního líčení chtěl uvést na pravou míru skutečnosti, které by zásadně mohly změnit právní hodnocení věci, když celá záležitost byla pouze eskalací partnerské neshody mezi stěžovatelem a jeho přítelkyní, s níž žije dodnes.

7. Stěžovatel má za to, že postupem obvodního soudu došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, jakož i jeho práva podle čl. 6 Úmluvy a navrhl,

aby Ústavní soud zakázal obvodnímu soudu pokračovat v zásahu do jeho ústavně zaručených práv spočívajícím v nenařizení hlavního líčení v uvedené věci.

III. Vyjádření účastníků řízení

8. Obvodní soud ve vyjádření k ústavní stížnosti popsal celý průběh řízení ve věci stěžovatele. K tvrzení stěžovatele, že podepíše-li vzdání se práva odporu, bude moci odejít, v opačném případě však bude nařízena vazba, uvádí, že takové tvrzení je zcela účelové, neboť nic takového od soudu nezaznělo. Stěžovateli byla možnost podání odporu proti uvedenému trestnímu příkazu tlumočnickem evidentně přeložena. Během vazebního zasedání nebyla stěžovatelem vznesena námitka proti osobě tlumočnicka nebo obsahu tlumočení. Co se týče samotného průběhu trestního řízení, obviněný byl za účasti tlumočnicka řádně poučen o svém právu zvolit si obhájce. Stěžovatel tedy velmi dobře věděl, že je proti němu vedeno trestní řízení a měl dostatek času si obhájce zvolit, což však neučinil. Soudem byl několikrát telefonicky kontaktován za účelem vyzvednutí si písemností, které si však nevyzvedl.

9. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 5 k obsahu ústavní stížnosti uvedlo, že přípravné řízení bylo ve věci vedeno řádně a pokud jde o namítané porušení práv stěžovatele ve vazebním zasedání, k tomu se vedlejší účastník není oprávněn vyjádřit, neboť státní zástupce ve věci činný tomuto vazebnímu zasedání nebyl přítomen.

10. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat stěžovateli uvedená vyjádření na vědomí, neboť vyjádření neobsahují informace, které by nebylo možno nalézt ve spise vedeném u obvodního soudu pod sp. zn. 2 T 114/2018.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž proti němu byl uplatněn postup, jehož protiústavnost stěžovatel namítá, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen podle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

12. Obvodní soud sdělil právní zástupkyni stěžovatele svým přípisem ze dne 3. 12. 2018 č. j. 2 T 114/2018-166, že považuje odpor proti trestnímu příkazu za opožděný a že hlavní líčení ve věci nařízeno nebude. Stěžovateli tedy nebyl k dispozici účinný prostředek nápravy v podobě návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích, neboť takový postup je možný pouze při tvrzených průtazích v řízení; nadřízený soud však nemůže v řízení podle tohoto ustanovení zavázat soud, u něhož jsou tvrzeny průtahy, aby učinil procesní úkon, u kterého tento soud dal najevo, že jej vůbec učinit nehodlá. Toto řízení totiž nemůže sloužit k vynucování procesních úkonů, které soud provést nechce (viz náleží Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 60/04 (N 96/37 SbNU 297, č. [264/2005](#) Sb.)). Stěžovatel tak proti postupu obvodního soudu neměl k dispozici žádné účinné prostředky nápravy, které by byl před podáním ústavní stížnosti povinen vyčerpat.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu oprávnění vykonávat dozor nad rozhodovací činností soudů. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout jen tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím anebo jiným zásahem orgánů veřejné moci porušena ústavně zaručená základní práva či svobody stěžovatele.

14. Podstata ústavní stížnosti stěžovatele spočívá v námitce zásahu do jeho ústavně zaručeného práva na soudní ochranu v komponentě spočívající v právu na přístup k soudu, když obvodní soud se

jeho trestní věci odmítl zabývat s odůvodněním, že tato trestní věc byla již pravomocně ukončena trestním příkazem, proti němuž se stěžovatel výslovně vzdal práva odporu.

15. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se může každý domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Podle čl. 38 odst. 2 Listiny má každý právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Dle čl. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě má dále každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, právo za zákonem stanovených podmínek dát přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně.

16. Uvedených práv se obviněný může vzdát, typicky v situaci, kdy v trestním řízení využije možnosti některého z tzv. odklonů, přičemž znaky odklonu naplňuje i trestní příkaz. Vzdání se těchto procesních práv pak musí být vědomé a jednoznačné, přičemž je nutno mít v této souvislosti taktéž na paměti požadavek formulovaný v čl. 6 odst. 3 Úmluvy, který zdůrazňuje časové hledisko, tedy nutnost mít čas k přípravě obhajoby, což představuje záruku proti příliš kvapnému postupu řízení (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015 sp. zn. IV. ÚS 2443/14 (N 59/76 SbNU 795)).

17. Ústavní soud tedy nejprve posoudil, zda úkon, který stěžovatel učinil při vazebním zasedání dne 30. 10. 2018 (vzdání se práva odporu proti trestnímu příkazu), vyhovuje požadavku na vědomé a jednoznačné vzdání se tohoto práva.

18. Stěžovatel fakticky ve své ústavní stížnosti dovozuje nedostatek vůle při vzdání se práva na podání odporu proti trestnímu příkazu ze tří důvodů, a to z důvodu, že z hlediska jazykového nepochopil obsah tlumočených informací, dále z důvodu své neznalosti trestního řízení a konečně z důvodu, že mu bezprostředně hrozilo uvalení vazby a vzdáním se práva odporu toto nebezpečí odvrátil. Ústavní soud považuje za vhodné se těmito třemi námitkami zabývat samostatně.

19. Podle čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy má každý, kdo je obviněn z trestného činu právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

20. Z obsahu trestního spisu sp. zn. 2 T 114/2018 (např. z anglicky vedené e-mailové komunikace stěžovatele s policejním orgánem nebo i z českého písemného projevu stěžovatele na č. l. 44) je více než zřejmé, že stěžovatel neovládá český jazyk v takovém rozsahu, aby byl schopen vnímat význam trestního řízení. O této skutečnosti ostatně v celém řízení nebylo pochyb a k tlumočení pro stěžovatele byli v různých fázích řízení přibráni různí tlumočníci. Ve stadiu prověřování v roce 2017 byla přibrána pro tlumočení do holandského jazyka Eva Krátká, s čímž stěžovatel souhlasil. Při výslechu stěžovatele jako obviněného dne 25. 4. 2018 byla přítomna Bc. Heather Badieová, tlumočnice do anglického jazyka. Proti tlumočení do anglického jazyka stěžovatel taktéž nic nenamítal. Toho samého dne převzal stěžovatel poučení obviněného pro cizí státní příslušníky, které mu bylo touto tlumočnicí přetlumočeno (č. l. 11). V tomto poučení stěžovatel podepsal, že nepožaduje překlad písemných dokumentů. Stejná tlumočnice pak byla přítomna dne 26. 6. 2018 při prostudování spisu po ukončení vyšetřování. Konečně pak při předmětném vazebním zasedání dne 30. 10. 2018 byl přítomen Ing. Petr Pomezny, tlumočnick do jazyka francouzského.

21. Stěžovatel v průběhu celého trestního řízení proti jazykové erudici těchto různých tlumočnicků nic nenamítal. Ostatně ani v ústavní stížnosti, jakkoliv se snaží akcentovat svá práva cizince na řádné tlumočení, ve skutečnosti nebrojí proti tlumočení po jazykové stránce. Stěžovatel totiž ani netvrdí, že by snad tlumočnick z jazyka francouzského Ing. Petr Pomezny neovládal tento jazyk na požadované

úrovni, stejně tak stěžovatel netvrdí, že by on sám francouzský jazyk neovládal a že tedy měl být ustanoven tlumočnicko do jiného jazyka. To, co stěžovatel ve skutečnosti namítá, je, že mu tlumočnicko nepřetlumočil tento trestní příkaz řádně včetně poučení k tomuto trestnímu příkazu a že z obsahu tlumočených informací vůbec jasně nevyplývá, co přesně znamená, když se stěžovatel vzdá práva na podání odporu proti trestnímu příkazu. Kdyby stěžovatel věděl, že vzdáním se práva na odpor proti trestnímu příkazu bude řízení ukončeno a že již nebude mít příležitost hájit se v hlavním líčení před soudem, práva odporu by se nevzdal.

22. Stěžovatel se tak touto argumentací fakticky domáhá toho, že měl být tlumočnickem poučen i o právních následcích a souvislostech tohoto procesního úkonu. Taková role však tlumočnickovi nepřisluší. Stát samozřejmě do jisté míry odpovídá i za kvalitu tlumočení, neboť musí jít o tlumočnicka, který je schopen účinně pomoci. Tato účinná pomoc se však dle náhledu Ústavního soudu týká právě jen účinného překonání jazykové bariéry. Obviněný, kterému je poskytnut tlumočnicko (a nemá obhájce), se má s pomocí tlumočnicka nacházet ve stejné situaci, v jaké by byl obviněný, který českému jazyku rozumí (a nemá obhájce). Úkolem tlumočnicka tedy není suplovat zároveň i roli obhájce.

23. Stěžovatel měl v průběhu trestního řízení právo si obhájce zvolit. Porušení tohoto práva však ve své ústavní stížnosti ani nenamítá a z obsahu spisu sp. zn. 2 T 114/2018 je zřejmé, že na tomto právu zkrácen nebyl. Stěžovatel byl stíhán po dobu několika měsíců, a to na svobodě, měl tedy dostatek příležitostí si obhájce zvolit. O nutnou obhajobu přitom v tomto případě nešlo. Obhájce, kdyby si ho stěžovatel zvolil, by pak měl možnost požadovat, aby byl vyrozumíván o všech úkonech trestního řízení a stěžovatel by též mohl požadovat, aby příbraný tlumočnicko přetlumočil poradu mezi ním a obhájcem. Taktéž své procesní stanovisko z počátku trestního stíhání, ze dne 25. 4. 2018, kdy stěžovatel uvedl, že nepožaduje překlad písemností, mohl stěžovatel kdykoliv změnit a mohl se tak domoci, aby mu byl trestní příkaz včetně poučení doručen písemně přeložený do jazyka, kterému rozumí, resp. jazyka jeho národnosti nebo úředního jazyka státu, jehož je stěžovatel státním občanem (§ 28 odst. 1 a 2 trestního řádu).

24. Jelikož stěžovatel za popsaných okolností nevyužil možnosti obrátit se na některého z advokátů se žádostí o právní zastupování při obhajobě, nemůže se pak dovolávat detailní neznalosti českého nebo belgického trestního práva, jak to činí ve své ústavní stížnosti. Skutečnost, že je stěžovatel cizincem, tudíž v posuzované věci neměla podstatný význam. Precizní znalost trestních předpisů samozřejmě není očekávána ani od rodilých českých mluvčích a právě proto ústavodárce v čl. 40 odst. 3 Listiny a taktéž mezinárodní úmluvy [čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy] právo na obhájce zakotvují. Významné je v posuzované věci i časové hledisko, jak vyplývá z bodu 16. Dle zjištěných informací však stěžovatel měl dostatečný čas k přípravě obhajoby, neboť celé trestní řízení probíhalo několik měsíců a po celou tuto dobu se stěžovatel nacházel na svobodě. Pokud stěžovatel nevyužil možnosti obrátit se na některého z advokátů a bez porady s obhájcem se dne 30. 10. 2018 vzdal práva na opravný prostředek, nelze pouze z této skutečnosti dovozovat neúčinnost takového procesního úkonu. Především popsané časové souvislosti tak vedou Ústavní soud k závěru, že požadavky na naplnění čl. 6 odst. 3 Úmluvy byly ve smyslu závěrů nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2443/14 splněny.

25. Ústavní soud dále posoudil tvrzení stěžovatele, že situaci při vazebním zasedání ze dne 30. 10. 2018 pochopil tak, že prohlásí-li, že se vzdává práva na podání odporu proti trestnímu příkazu, bude moci odejít a vrátit se do práce, v opačném případě že bude nařízena vazba.

26. Uvedené tvrzení lze prima facie považovat za tzv. hájitelné tvrzení, neboť tak, jak stěžovatel uvádí, mohlo vazební zasedání skutečně proběhnout. Přinejmenším časové souvislosti a výsledný účinek, tj. propuštění stěžovatele ze zatčení na svobodu vzápětí poté, co se vzdal práva odporu proti trestnímu příkazu, toto jeho tvrzení nevyklučují.

27. Ústavní soud se ve své dosavadní judikatuře opakovaně vyjádřil k pojmu tzv. hájitelného tvrzení, které charakterizoval jako takové tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné. Splnění uvedených podmínek je vždy třeba posuzovat po zvážení všech konkrétních skutkových okolností věci [nález sp. zn. II. ÚS 1376/18 ze dne 10. 12. 2019; nález sp. zn. II. ÚS 1398/17 ze dne 17. 10. 2017 (N 191/87 SbNU 155); nález sp. zn. I. ÚS 1042/15 ze dne 24. 5. 2016 (N 91/81 SbNU 485), bod 31 odůvodnění; nález sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015 (N 191/79 SbNU 161), bod 87 odůvodnění].

28. Ačkoliv je pojem tzv. hájitelného tvrzení zpravidla vztahován k posuzování zásahu do lidských práv dle čl. 2, 3 a 4 Úmluvy a s tím souvisejícího práva na účinné vyšetřování, lze tyto úvahy učinit východiskem i v posuzované věci. Určujícím kritériem je zde to, že stěžovatel se ve chvíli, kdy se vzdal práva odporu proti trestnímu příkazu, nacházel v režimu zatčení podle § 69 odst. 1 trestního řádu, tedy v bezprostřední moci státních orgánů. Jeho tvrzení o faktickém nátlaku státních orgánů ve chvíli, kdy učinil předmětný procesní úkon (vzdání se práva odporu), je nutno posoudit v celém kontextu omezení jeho osobní svobody a ve světle případných důkazů, které by toto jeho tvrzení vyvracely.

29. Vazební zasedání konané dne 30. 10. 2018, při němž se stěžovatel práva na podání odporu vzdal, nebylo zvukově zaznamenáno. Protokol o vazebním zasedání k tomu pouze uvádí, že z veřejného zasedání nebyl pořízen zvukový záznam, nýbrž proběhla běžná protokolace, a to z provozních důvodů (č. l. 150). Ústavní soud na tomto místě podotýká, že jde o nepřesnost, neboť nešlo o veřejné zasedání, nýbrž o (neveřejné) vazební zasedání.

30. Z protokolu z vazebního zasedání se podává, že stěžovatel žádal tlumočení do jazyka francouzského, které mu bylo poskytnuto, dále nežádal překlad žádných listin, a obsah trestního příkazu mu byl již znám, neboť mu jej již dříve údajně předložila a vysvětlila jeho přítelkyně V. N., které byl tentýž trestní příkaz jako poškozené doručen již o několik měsíců dříve. Protokol o vazebním zasedání dále uvádí, že obviněný (zde stěžovatel) se "Vzdává práva odporu a výslovně si nepřeje, aby v jeho prospěch podaly odpor i jiné oprávněné osoby. Trest přijímá a chce, aby to nabylo právní moci, neboť musí pracovat."

31. Již ze samotného citovaného protokolu z vazebního zasedání vyplývá, že přinejmenším stěžovatel sám subjektivně dával do souvislosti vzdání se práva odporu proti trestnímu příkazu a své propuštění ze zatčení na svobodu, když se vzdává práva odporu "neboť musí pracovat". Tyto dvě záležitosti by přitom spolu v zásadě neměly vůbec souviset.

32. Ústavní soud nemá pochyb o tom, že stěžovateli v okamžiku, kdy se vzdal práva na podání odporu proti trestnímu příkazu, hrozilo vzetí do vazby. Tato skutečnost vyplývá již ze samotného institutu vazebního zasedání. K předmětnému vazebnímu zasedání byl stěžovatel eskortován příslušníky Policie České republiky (dále jen "policie") na základě příkazu k zatčení ze dne 24. 9. 2018 vydaného samosoudkyní obvodního soudu (č. l. 143). V tomto příkazu k zatčení vyjádřila samosoudkyně již předběžně svůj názor, že z dosavadního chování stěžovatele má za to, že jsou u něj dány důvody tzv. útekové vazby dle § 67 písm. a) trestního řádu, neboť stěžovatel se trestnímu řízení vyhýbá. Stěžovatel byl zatčen dne 30. 10. 2018 v 9:10 hodin, a to (dle jeho tvrzení) v sídle svého zaměstnavatele. Soudu byl předán téhož dne ve 14:30 hod. a následně byl po provedeném vazebním zasedání již ve 14:55 hodin propuštěn ze zatčení na svobodu (č. l. 148). V průběhu celého vazebního zasedání přitom byli v místnosti přítomni příslušníci policie.

33. Hrozba vazby sama o sobě nepředstavuje zásah do ústavně zaručených práv obviněné osoby. Stejně tak není v zásadě vyloučeno při vazebním zasedání činit i významné procesní úkony (vzdání se opravného prostředku, podrobně povídat atd.). Otázkou v posuzované věci však zůstává, zda

konkrétně v případě stěžovatele byla hrozba vazbou přípustná. Dále zbývá posoudit, zda nedošlo k nepřipustnému spojení otázky vazby se vzdáním se práva na podání odporu proti trestnímu příkazu, jak namítá stěžovatel.

34. Ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny stanoví, že při použití ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Institut vazby lze mezi taková, zákonem předvídaná, omezení základního práva na osobní svobodu ve smyslu čl. 8 odst. 5 Listiny a čl. 5 Úmluvy zahrnout. Při každém rozhodování o vazbě musí být pamatováno na účely, pro něž byla vazba stanovena.

35. V souladu s čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy nikdo nesmí být zbaven osobní svobody, kromě případů, kde jde o zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání.

36. Účelem vazby je zajištění obviněného, a to při naplnění některého z vazebních důvodů, které musejí být vykládány úzce, neboť vazba má závažné negativní sociální a psychologické důsledky, když izoluje obviněného od jeho rodinného a sociálního prostředí [viz náleze ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10 (N 89/57 SbNU 167, č. [163/2010](#) Sb.)]. Ústavní soud v minulosti shrnul základní principy pro užití tohoto zajišťovacího prostředku zasahujícího do práva na osobní svobodu, když konstatoval, že mezi základní principy omezení osobní svobody vazbou (které musí podústavní právo reflektovat) patří nezbytnost vzetí do vazby a držení v ní jen pro určitý legitimní účel, vztah přiměřenosti mezi osobní svobodou jednotlivce a zájmem společnosti na omezení této svobody, nezbytnost omezení osobní svobody pro absenci jiného prostředku k dosažení totožného cíle, vyvažování přínosů omezení osobní svobody s ohledem na z toho vyplývající ztráty, a konečně výhradní pravomoc soudu rozhodovat. Lze tedy uzavřít, že možnost zasáhnout do osobní svobody daná na úrovni ústavního pořádku má povahu výjimek z pravidla, podle něhož do této svobody není přípustné zasahovat. Výjimky je pak vždy nutné vykládat výhradně restriktivním způsobem (srov. náleze Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/06 (N 21/48 SbNU 223, č. [90/2008](#) Sb.). Z uvedeného plyne též požadavek přísné proporcionality ve vztahu ke sledovanému cíli. Vazba (a tudíž ani hrozba vazbou) tedy nesmí být zneužívána k jiným účelům.

37. Ústavní soud dále zdůrazňuje, že na rozdíl od výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, jehož legitimita je založena na pravomocném odsuzujícím rozsudku nezávislého a nestranného soudu, se nad legitimitou vazby vždy vznáší příslovečný Damoklův meč. I vazba, která byla uložena způsobem zcela souladným se zákonem, se totiž může posléze ukázat nespravedlivou, zejména je-li nakonec konstatováno, že se skutek nestal, nebo se neprokáže, že jej spáchal obviněný. Vazba, byť je pouze a výhradně institutem zajišťovacím, představuje pro obviněného obdobný, ne-li větší, zásah do osobní svobody jako výkon trestu odnětí svobody.

38. Vykonanou vazbu již z podstaty rozdílného režimu mezi vazbou a výkonem trestu nelze nikdy plně kompenzovat. Její započtení do uloženého trestu odnětí svobody se této plné kompenzací alespoň blíží, a to je také nejobvyklejší způsob, jakým je s vazbou následně naloženo. Naproti tomu v situacích, kdy se vazba následně ukáže jako nespravedlivá, přichází v úvahu ji odškodnit finančně. Takové odškodnění zákonodárce výslovně předvídá v § 9 odst. 1 zákona č. [82/1998](#) Sb. Pekuniární odškodnění, bez ohledu na jeho výši, však nikdy nemůže být plnohodnotné, neboť jde o dvě různé hodnoty (minima poena corporalis est maior qualibet pecuniaria). Ideálem je tedy kompenzace vazby formou započtení do trestu odnětí svobody. Tento ideál přitom musí mít státní orgány na paměti při každém rozhodování o vazbě a taktéž při rozhodování o započtení vykonané vazby do trestu odnětí svobody. Odškodnění v penězích je pak vyhrazeno pouze pro zbytkovou kategorii situací, kdy zmíněného ideálu dosáhnout nelze, neboť zde není žádný nepodmíněný trest odnětí svobody, do něž by bylo možné vazbu započíst.

39. Uvedené úvahy o požadavku přiměřenosti vazby jako zásahu do osobní svobody ve smyslu čl. 8 Listiny a čl. 5 Úmluvy se promítly i do zákonů. Ustanovení § 68 odst. 2 trestního řádu uvádí, že do vazby nelze vzít obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

40. Úvaha o možné výši uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody, do něž by vazba v budoucnu mohla být započtena, tak musí být imanentně přítomna při každém rozhodování o vazbě. Nelze přitom vycházet pouze z výše trestní sazby, ale je třeba posoudit, jakou výši trestu lze reálně předpokládat pro konkrétního obviněného při konkrétních okolnostech daného případu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. IV. ÚS 3294/09).

41. Taktéž výše uvedená úvaha se (novelou č. [459/2011](#) Sb. účinnou od 1. 1. 2012) promítla do trestního řádu, když podle § 71 odst. 2 písm. b) musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby, jestliže je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

42. Vazba nicméně není zcela vyloučena ani ve shora uvedených případech. Absolutní vyloučení možnosti použití tohoto zajišťovacího prostředku by totiž mohlo provedení trestního řízení v některých případech znemožnit. Zájem společnosti na objasňování trestné činnosti, příp. účinná ochrana poškozeného, jsou přitom hodnoty, které musejí být s požadavkem na zdrženlivost a přiměřenost při rozhodování o vazbě poměřovány. Proto v případech, kdy jsou důvody vazby extrémně silné, je možné ji uvalit, i když je již předem zřejmé, že následně nebude možné její započtení do trestu odnětí svobody. Zásadní nepřiměřenost vazby v těchto případech je vyvážena mimořádnou naléhavostí vazebních důvodů. I tato úvaha pak našla odraz v trestním řádu, když do vazby lze vzít obviněného i v případech uvedených v § 68 odst. 2 a § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu, pakliže bylo zjištěno, že obviněný již jednal způsoby uvedenými v § 68 odst. 3 a 4. Mezi tyto výjimečné případy patří mimo jiné i zjištění, že obviněný uprchl nebo se skrýval [§ 68 odst. 3 písm. a) trestního řádu] nebo že se obviněný opakovaně nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení [§ 68 odst. 3 písm. b) trestního řádu].

43. V posuzované věci jsou v souladu s uvedenými východisky stěžejní následující okolnosti. Z příkazu k zatčení vyplývá, že obvodní soud shledával u stěžovatele existenci útekové vazby nikoliv v pouhé hrozbě, že by se trestnímu řízení mohl vyhýbat, ale přímo ve zjištění, že se stěžovatel trestnímu řízení skutečně vyhýbá. Obvodní soud konstatoval, že se stěžovateli nepodařilo doručit trestní příkaz na adresu, kterou uvedl v přípravném řízení, ani na další adresy, na nichž byl v minulosti ubytován. Pokusy o doručení trestního příkazu prostřednictvím Policie na tyto adresy byly neúspěšné (č. l. 138). Z příkazu k zatčení ani ze spisového materiálu nevyplývá, že by byl učiněn pokus doručit stěžovateli trestní příkaz na adresu jeho zaměstnavatele, kterou uvedl již při zahájení trestního stíhání a na níž byl (dle svého tvrzení v ústavní stížnosti) stěžovatel dne 30. 10. 2018 skutečně zatčen.

44. Doručení prostřednictvím policejního orgánu, případně předvedení podle § 90 odst. 2 trestního řádu, podle kterého je tento postup možný i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se obviněný skrývá nebo nemá stálé bydliště, by byly méně intenzivním zásahem do práv stěžovatele než příkaz k zatčení (srov. nález Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2017 sp. zn. II. ÚS 3700/16). Z principu přiměřenosti, konkrétně z jeho druhého kroku tzv. testu potřebnosti, vyplývá požadavek, aby státní orgány vždy preferovaly zásah méně intenzivní před zásahem invazivnějším, a to za předpokladu, že obě alternativy povedou ke sledovanému cíli.

45. V posuzované věci bylo tímto cílem doručení trestního příkazu ze dne 25. 7. 2018 stěžovateli,

který se zjevně takovému doručení vyhýbal. Stěžovatel byl na základě tohoto trestního příkazu odsouzen pro přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v délce tří měsíců, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu dvanácti měsíců. Státnímu zástupci byl tento trestní příkaz doručen již dne 26. 7. 2018 a státní zástupce ve své lhůtě pro podání odporu (8 dní od doručení) odpor nepodal. Tato skutečnost musela být v době vydání předmětného příkazu k zatčení dne 24. 9. 2018 obvodnímu soudu známa. Skutečnost, že státní zástupce proti trestnímu příkazu odpor nepodal, je přitom důležitá pro další úvahy, zda měl a mohl být příkaz k zatčení vůbec vydán.

46. Z ustanovení § 314g odst. 2 trestního řádu vyplývá, že pokud byl proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě podán odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným. K použití této zákonné normy se již Ústavní soud v minulosti vyjádřil, když konstatoval, že zásada zákazu reformationis in peius po podání odporu proti trestnímu příkazu obecně neplatí a soud může uložit přísnější trest nebo může obžalovaného uznat vinným i těžším trestným činem. Uložení přísnějšího trestu ovšem nemůže být založeno na libovůli soudu, ale musí odpovídat zjištěným skutečnostem (viz náleží Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002 sp. zn. II. ÚS 213/2000). Ústavní soud v posuzované věci tedy vychází ze zásady, že od podání odporu proti trestnímu příkazu by obviněný neměl být odrazován hrozbou zpřísnění trestu. Je-li odpor proti trestnímu příkazu podán pouze obviněným (a státním zástupcem nikoliv), může dojít ke zpřísnění trestu pouze za předpokladu, že při hlavním líčení vyjdou najevo skutečnosti, které soudu nebyly v okamžiku vydání trestního příkazu známy. Zpřísnění trestu tedy zásadně vyloučeno není, ale nesmí být založeno na libovůli a nesmí představovat sankci za podání tohoto opravného prostředku.

47. V případě stěžovatele vydal obvodní soud příkaz k zatčení dne 24. 9. 2018, tedy v době, kdy již státnímu zástupci lhůta pro podání odporu uplynula, a uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody stěžovateli bylo čistě hypotetické - předpokládalo by, že stěžovatel podá proti tomuto trestnímu příkazu odpor a že v následném hlavním líčení teprve vyjdou najevo nové skutečnosti, které by takové zpřísnění trestu oproti původnímu, podmíněně odloženému trestu odnětí svobody uloženému v trestním příkazu odůvodňovaly.

48. Za nejpodstatnější v této specifické procesní situaci však považuje Ústavní soud právě tu skutečnost, že samotné pokračování trestního řízení bylo v době vydání příkazu k zatčení výlučně v diskreci stěžovatele. Z pohledu státních orgánů bylo trestní řízení již ve finální fázi, zbývalo pouze doručit vydaný a státním zástupcem nenapadený trestní příkaz stěžovateli. Trestní stíhání stěžovatele tak mohlo po doručení trestního příkazu stěžovateli pokračovat už výhradně jen z vůle stěžovatele samotného. V takové situaci však byla vazba stěžovatele zcela vyloučena, neboť kromě doručení trestního příkazu již nebyl z pohledu státu zamýšlen žádný další úkon trestního řízení, kterému by se měl stěžovatel podrobit a ke kterému by měl být přinucen vazbou. Pouze hypotetická možnost pokračování trestního stíhání poté, co by stěžovatel podal proti trestnímu příkazu odpor, nemůže být důvodem pro zvažování vazby. Skutečnost, že se stěžovatel doručení trestního příkazu vyhýbal, byla dostatečným důvodem pro donucující kroky státu vůči stěžovateli k překonání tohoto procesně závadného jednání stěžovatele. Okamžikem, kdy byl stěžovateli trestní příkaz doručen, měly ovšem tyto kroky neprodleně ustát. Po doručení trestního příkazu nemělo následné omezení osobní svobody stěžovatele žádné opodstatnění. Trestní příkaz stěžovateli přitom mohl být doručen policií, stěžovatel neměl být k soudu vůbec eskortován a vazební zasedání nemělo být vůbec konáno.

49. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že z obsahu tlumočení během vazebního zasedání pochopil, že podepíše-li vzdání se práva na odpor, bude moci odejít a vrátit se do práce, v opačném případě bude nařízena vazba. K tomu obvodní soud ve svém vyjádření uvádí, že toto tvrzení vnímá ze strany stěžovatele jako zcela účelové, neboť nic takového od samosoudkyně nezaznělo. Ústavní soud k tomu

podotýká, že ani stěžovatel sám netvrdí, že by se mu takového vyjádření dostalo výslovně od samosoudkyně obvodního soudu, namítá pouze, že z obsahu tlumočených informací takto celou situaci pochopil. Popsaná situace však byla objektivně dána, neboť stěžovatel skutečně byl vazbou ohrožen, když samotné vydání příkazu k zatčení s uvedením konkrétního, samosoudkyní již předběžně shledávaného, vazebního důvodu dle § 67 písm. a) trestního řádu, tak i samotné konání vazebního zasedání takovou hrozbu představovaly. Stěžovatel pak měl možnost tuto hrozbu s jistotou okamžitě odvrátit právě vzdáním se práva na podání odporu proti trestnímu příkazu. Tím by celé trestní stíhání ihned pravomocně skončilo a od toho okamžiku by soud již vůbec neměl pravomoc o vazbě rozhodovat. Tato objektivně daná situace ve spojení se skutečností, že z vazebního zasedání nebyl pořizován zvukový záznam a z protokolu z vazebního zasedání vyplývá, že se stěžovatel vzdává práva odporu, "neboť musí pracovat", vede Ústavní soud k závěru, že při procesním úkonu stěžovatele spočívajícím ve vzdání se práva odporu proti trestnímu příkazu ve vazebním zasedání dne 30. 10. 2018 byl objektivně přítomen nedovolený prvek státního donucení - hrozba vazby vyplývající z vazebního zasedání, které se vůbec nemělo konat - a tento procesní úkon stěžovatele tedy nemůže mít právní účinky.

50. Důvodem vazby nemůže být jednání obviněného, které je součástí výkonu jeho práva na obhajobu, včetně popírání viny či uvádění nepravdivých informací (nálezn Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. III. ÚS 148/97 (N 113/9 SbNU 65). Ústavní soud k tomu zdůrazňuje, že tím spíše vazba (ani hrozba vazbou) nesmí v žádném případě být prostředkem k doznání obviněného. Vzdání se práva na podání opravného prostředku proti odsuzujícímu rozhodnutí je přitom svojí povahou taktéž přijetím viny. Úkolem všech orgánů činných v trestním řízení tak je dbát na to, aby všechny procesní kroky obviněného byly učiněny svobodně a bez jakéhokoliv nátlaku. Úkol soudu rozhodujícího ve vazebním zasedání nespočívá tedy jen v tom, aby kontradiktorním způsobem posoudil důvodnost podezření vůči obviněnému, zda jsou dány vazební důvody a zda je nelze nahradit jiným institutem. Soud je ve vazebním zasedání též garantem předcházení špatnému zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy, když účelem vazebního zasedání, i v průběhu již běžící vazby, je, aby soud mohl obviněného osobně shlédnout a případně špatné zacházení ze strany moci výkonné odhalit. Tím spíše se pak očekává, že k žádnému donucení nedojde ani v průběhu vazebního zasedání samotného. V obecné rovině není vyloučeno, aby právě v průběhu vazebního zasedání obviněný učinil některé významné procesní kroky (doznání, podrobnou výpověď, případně vzdání se opravného prostředku). Tyto kroky však musejí být učiněny zcela svobodně a nesmí mít žádnou souvislost s otázkou, která se ve vazebním zasedání primárně řeší, totiž jestli bude obviněný vzat do vazby, resp. zda bude vazba pokračovat. Soud rozhodující o vazbě je povinen dbát na to, aby ani implicitně nebyla obviněnému naznačována souvislost mezi doznáním (případně vzdáním se opravného prostředku) a vazbou. V případě pochybností by měl soudce rozhodující o vazbě osobu omezenou na svobodě v tomto duchu poučit. Ústavní soud kriticky hodnotí praxi, kdy z vazebního zasedání není pořizován zvukový záznam. Při poměrování dnešní úrovně technických prostředků se závažností hodnoty, o níž se ve vazebním zasedání rozhoduje (osobní svoboda), nevyznívá nepořizování zvukového záznamu z vazebního zasedání přesvědčivě. K tíži státu totiž jde případná nemožnost prokázání namítaných pochybení při takovém vazebním zasedání, podobně jako leží důkazní břemeno na státu v případech předestření hájitelného tvrzení o špatném zacházení s osobami omezenými státem na osobní svobodě (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 4. 2004 ve věci Ahmet Özkan a další proti Turecku, stížnost č. 21689/93, § 426).

51. Vzhledem ke shora uvedenému Ústavní soud konstatuje, že trestní příkaz obvodního soudu ze dne 25. 7. 2018 č. j. 2 T 114/2018-130 byl zrušen odporem stěžovatele ze dne 6. 11. 2018 podaným k obvodnímu soudu dne 6. 11. 2018.

52. Postupem obvodního soudu, který dosud nenařídil ve věci stěžovatele hlavní líčení, tak bylo zasaženo do ústavně zaručených práv stěžovatele na soudní ochranu a na veřejné projednání věci v

jeho přítomnosti zakotvených v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, jakož i práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V důsledku tohoto postupu obvodního soudu pak došlo i k zásahu do práva stěžovatele na odvolání v trestních věcech zakotveného v čl. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě.

53. Na základě těchto skutečností Ústavní soud shledal ústavní stížnost důvodnou pro porušení základních práv stěžovatele zaručených v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy a v porušení jeho práva na odvolání v trestních věcech zakotveného v čl. 2 Dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě, pročež jí podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu vyhověl a obvodnímu soudu zakázal pokračovat v porušování těchto jeho základních práv tím, že nenařídí hlavní líčení, a přikázal mu nařídít hlavní líčení ve věci vedené pod sp. zn. 2 T 114/2018.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)